YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
30 päivänä tammikuuta 1997 *

Asiassa C-221/95,

jonka Tribunal du travail de Tournai (Belgia) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (Inasti)

vastaan

Claude Hervein ja

Hervillier SA,

ennakkoratkaisun sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6), 14 a artiklan 2 kohdan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: viidennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä hoitava ensimmäisen jaoston puheenjohtaja L. Sevón sekä tuomarit D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet (esittelevä tuomari), P. Jann ja M. Wathelet,

julkisasiamies: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Hervein ja Hervillier SA, edustajinaan asianajajat E. van Daele ja P. Detournay, Mouscron,

— Belgian hallitus, asiamiehenään ulkoasiain-, ulkomaankaupan ja kehitysyhteistyöministeriön oikeudellisen osaston hallintojohtaja J. Devadder,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston apulaisjohtaja C. de Salins ja saman osaston sihteeri C. Chavance,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön jäsen M. Patakia,

ottaen huomioon esittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 11.7.1996 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunal du travail de Tournai on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 6.6.1995 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 26.6.1995, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä 14 päivänä kesäkuuta 1971 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83 (EYVL L 230, s. 6, jäljempänä asetus), 14 a artiklan 2 kohdan tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset koskevat hallintoriita-asiaa Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants (jäljempänä Inasti) vastaan Hervein ja Hervillier SA, jossa kysymys oli sosiaaliturvamaksujen suorittamisesta.

3 Hervein, joka on Ranskan kansalainen ja jonka kotipaikka on Ranskassa, hoiti pääjohtajan ja hallituksen jäsenen tai hallituksen varapuheenjohtajan tehtäviä lokakuuhun 1986 asti eri yhtiöissä, jotka olivat sijoittautuneet Ranskaan ja Belgiaan.

4 Inasti haastoi Herveinin 23.2.1988 Tribunal du travail de Tournaihin vaatien Herveiniltä hänen Belgiassa vuosina 1982—1986 harjoittamaansa toimintaan liittyvien vakuutusmaksujen suorittamista. Inasti katsoi näet, että Hervein toimi itsenäisenä ammatinharjoittajana Belgiassa ja oli palkatussa työssä Ranskassa, koska hän oli palkattuja työntekijöitä koskevan ranskalaisen sosiaaliturvajärjestelmän alainen,

joten asetuksen N:o 1408/71 14 c artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisesti, yhdessä liitteen VII kanssa, hänen pitäisi olla itsenäisiä ammatinharjoittajia koskevan belgialaisen järjestelmän alainen.

5 Hervillier SA ja Hervein riitauttavat sen, että Hervein olisi belgialaisen järjestelmän alainen sillä perusteella, että vaikka Hervein olisikin rinnastettu Ranskassa sosiaaliturvan suhteen palkattuun työntekijään, hän ei kuitenkaan ole Ranskassa palkatussa työssä. Siten jos hän toimii sekä Ranskassa että Belgiassa samalla tavoin riippumattomasti, toisin sanoen itsenäisenä ammatinharjoittajana, asetuksen N:o 1408/71 14 a artiklan 2 kohdan mukaan hän olisi näistä kahdesta kyseisestä jäsenvaltiosta sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jonka alueella hän asuu, toisin sanoen Ranskan lainsäädännön alainen.

6 Koska Tribunal du travail de Tournai ei ollut varma Herveinin Ranskassa harjoittaman toiminnan määrittelystä asetuksen 14 a ja 14 c artiklan suhteen, se päätti lykätä ratkaisun antamista ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Merkitseekö erityisesti 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2001/83 14 a artiklan 2 kohdassa tarkoitettu itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiminen sellaista toimintaa, jota jäsenvaltion kansalainen harjoittaa riippumattomana työntekijänä?"

7 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin pyrkii selvittämään, onko Herveinin kaltaisessa tilanteessa olevan henkilön toimintaa Ranskassa pidettävä palkattuna työnä vai itsenäisenä ammatinharjoittamisena sovellettaessa asetuksen 14 a ja 14 c artiklaa. Tällä kysymyksellä pyritään laajemmin selvittämään asetuksen II osastossa, joka koskee sovellettavan lainsäädännön määräämistä, mainittuja palkatun työn ja itsenäisen ammatinharjoittamisen käsitteitä.

8 Asetuksen henkilöllinen ulottuvuus määritellään sen yleisiä säännöksiä sisältävän I osaston 2 artiklassa. Kyseisen 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti asetusta sovelletaan erityisesti "palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia ja jotka ovat jäsenvaltion kansalaisia".

9 Kyseisessä säännöksessä käytetyt palkatun työntekijän ja itsenäisen ammatinharjoittajan käsitteet on määritelty asetuksen 1 artiklan a kohdassa. Niillä tarkoitetaan henkilöä, joka on vakuutettu yhdessä 1 artiklan a kohdassa mainitussa sosiaaliturvajärjestelmässä.

10 Sovellettavan lainsäädännön määräämistä koskevan asetuksen II osaston 13 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jollei 14 c artiklasta muuta johdu, henkilöt, joihin tätä asetusta sovelletaan, ovat vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alaisia. Siten asetuksen 14 a artiklan 2 kohdan mukaisesti tavallisesti kahden tai useamman jäsenvaltion alueella itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva henkilö on sen jäsenvaltion lainsäädännön alainen, jonka alueella hän asuu.

11 Asetuksen 14 c artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetään kuitenkin, että henkilö, joka samanaikaisesti on palkatussa työssä yhden jäsenvaltion alueella ja toimii itsenäisenä ammatinharjoittajana toisen jäsenvaltion alueella, on liitteessä VII mainituissa tapauksissa kunkin jäsenvaltion lainsäädännön alainen niiden alueella harjoitettavan toiminnan osalta. Liitteessä VII olevaa 1 kohtaa sovelletaan henkilöön, joka toimii itsenäisenä ammatinharjoittajana Belgiassa ja on palkatussa työssä toisessa jäsenvaltiossa Luxemburgia lukuunottamatta.

12 Siten asetuksen II osaston säännöksissä erotuksena I osaston säännöksiin ei viitata palkattuihin työntekijöihin ja itsenäisiin ammatinharjoittajiin, vaan henkilöihin, jotka ovat palkatussa työssä tai toimivat itsenäisinä ammatinharjoittajina. Näitä kahta viimeksimainittua käsitettä ei ole kuitenkaan täsmennetty asetuksessa.

13 Hervein ja Hervillier SA katsovat, että käsitteillä viitataan niiden jäsenvaltioiden kansallisiin työoikeuden säädöksiin, joiden alueella näitä toimintoja harjoitetaan. Ranskassa ja Belgiassa olennainen erotteluperuste tältä osin on alisteisuussuhde: henkilö, joka tekee toiselle henkilölle tämän johdon alaisena työsuorituksia, on palkatussa työssä. Tällaisen alisteisuussuhteen puuttuessa harjoitettu toiminta on luokiteltava riippumattomaksi tai itsenäiseksi ammatinharjoittamiseksi siitä sosiaaliturvajärjestelmästä huolimatta, johon työntekijä kuuluu.

14 Sitä vastoin Belgian ja Ranskan hallitusten ja komission mukaan asetuksen II osastossa olevilla palkatun työn ja itsenäisen ammatinharjoittamisen käsitteillä on tarkoitettava toimintaa, jota pidetään tällaisena toimintana sen jäsenvaltion sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisen kannalta, jonka alueella tätä toimintaa harjoitetaan. Komissio korostaa, että tämä tulkinta, joka nojautuu asetuksen 1 artiklan a kohdassa oleviin palkatun työntekijän ja itsenäisen ammatinharjoittajan käsitteisiin, takaa yhdenmukaisuuden asetuksen 2 artiklan 1 kohdan ja II osaston välillä varmistaen sen, että kyseisen osaston lainvalintasääntöjä sovelletaan jokaiseen osaston säännösten soveltamisalaan kuuluvaan henkilöön.

15 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkitsemisessa on otettava huomioon paitsi sen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä oikeussäännöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (ks. erityisesti asia 292/82, Merck, tuomio 17.11.1983, Kok. 1983, s. 3781, 12 kohta).

16 Tässä suhteessa on huomautettava, että perustamissopimuksen 51 artiklassa, jota asetuksessa toteutetaan, määrätään jäsenvaltioiden lainsäädännön yhteensovittamisesta eikä niiden yhdenmukaistamisesta. Kyseisellä määräyksellä ei puututa eri

jäsenvaltioiden sosiaaliturvajärjestelmien aineellisiin ja menettelyllisiin eroihin ja siten eroavuuksiin näiden järjestelmien piirissä työskentelevien henkilöiden oikeuksien osalta (ks. erityisesti asia 41/84, Pinna, tuomio 15.1.1986, Kok. 1986, s. 1, 20 kohta).

17 Siten sen määrittämisen osalta, ketkä voivat vedota asetuksessa toteutettuihin kansallisten sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskeviin säännöksiin, asetuksessa viitataan henkilöihin, jotka ovat kyseisten järjestelmien alaisia. Asetuksen 1 artiklan a kohdan ja 2 artiklan 1 kohdan säännöksistä yhdessä seuraa se, että asetusta sovelletaan palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, jotka ovat tai ovat olleet yhden tai useamman jäsenvaltion lainsäädännön alaisia, ottaen huomioon että palkatuilla työntekijöillä ja itsenäisillä ammatinharjoittajilla tarkoitetaan henkilöitä, jotka on vakuutettu tässä ominaisuudessa jossakin sosiaaliturvajärjestelmässä. Kuten komissio on aivan oikein todennut, asetuksessa olevat palkatun työntekijän ja itsenäisen ammatinharjoittajan käsitteet viittaavat siten määritelmiin, jotka näille käsitteille on annettu jäsenvaltioiden sosiaaliturvalainsäädännössä, ja nämä käsitteet ovat riippumattomia siitä luonteesta, joka harjoitetulla toiminnalla työoikeuden mukaan on.

18 Sovellettavan lainsäädännön määräämistä koskevan asetuksen II osaston 13 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jollei 14 c artiklasta muuta johdu, "henkilöt, joihin — — asetusta sovelletaan", ovat vain yhden jäsenvaltion lainsäädännön alaisia ja että kyseinen lainsäädäntö määrätään II osaston säännösten mukaisesti.

19 Edellä mainitun säännöksen sanamuodosta käy ilmi, että II osastossa tarkoitetaan erityisesti palkattuja työntekijöitä ja itsenäisiä ammatinharjoittajia, joihin on viitattu asetuksen 2 artiklan 1 kohdassa, sellaisina kuin nämä käsitteet on määritelty asetuksen 1 artiklan a kohdassa.

20 Tämän vuoksi, kuten yhteisöjen tuomioistuin katsoi asiassa C-340/94, de Jaeck, antamassaan tuomiossa (Kok. 1997, s. I-461), että vaikka onkin totta, että asetuksen II osaston säännöksissä viitataan kirjaimellisesti henkilöihin, jotka ovat palkatussa työssä tai toimivat itsenäisinä ammatinharjoittajana,

eikä palkattuihin työntekijöihin tai itsenäisiin ammatinharjoittajiin, asetuksen henkilöllisen ulottuvuuden tulkinta ja asetuksella toteutetun lainvalintasääntöjä koskevan järjestelmän looginen ja yhdenmukainen tulkinta edellyttävät sitä, että asetuksen II osastossa mainittuja kysymyksessä olevia käsitteitä on tulkittava asetuksen 1 artiklan a kohdan määritelmien valossa.

21 Siten samoin kuin asetuksessa mainittu palkattu työntekijä tai itsenäinen ammatinharjoittaja määritellään siinä kansallisessa sosiaaliturvajärjestelmässä, jonka alainen kyseinen työntekijä on, asetuksen II osastossa tarkoitetuilla palkatulla työllä ja itsenäisellä ammatinharjoittamisella on katsottava tarkoitetun toiminnan lajeja, jotka on määritelty tällaisiksi sen jäsenvaltion sovellettavassa sosiaaliturvalainsäädännössä, jonka alueella toimintaa harjoitetaan.

22 Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen kysymykseen on vastattava siten, että asetuksen N:o 1408/71 14 a ja 14 c artiklaa sovellettaessa palkatun työn ja itsenäisen ammatinharjoittamisen käsitteillä on tarkoitettava toiminnan lajeja, jotka on määritelty tällaisiksi sen jäsenvaltion sosiaaliturvalainsäädännössä, jonka alueella toimintaa harjoitetaan.

Oikeudenkäyntikulut

23 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Belgian ja Ranskan hallituksille ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Tribunal du travail de Tournain 6.6.1995 esittämän kysymyksen seuraavasti:

Sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun asetuksen (ETY) N:o 1408/71, sellaisena kuin se on muutettuna ja ajan tasalle saatettuna 2 päivänä kesäkuuta 1983 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2001/83, 14 a ja 14 c artiklaa sovellettaessa palkatun työn ja itsenäisen ammatinharjoittamisen käsitteillä tarkoitetaan toiminnan lajeja, jotka on määritelty tällaisiksi sen jäsenvaltion sosiaaliturvalainsäädännössä, jonka alueella toimintaa harjoitetaan.

Sevón Edward Puissochet

Jann Wathelet

Julistettiin Luxemburgissa 30 päivänä tammikuuta 1997.

R. Grass J. C. Moitinho de Almeida

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja